

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд *„Онтология на безкрайността: метафизика, физика, математика“* на Йордан Георгиев Янков, редовен докторант към Катедра *„Философия“* на Философския факултет при СУ *„Св. Кл. Охридски“* за присъждане на образователната и научна степен *„доктор“* по философия в професионално направление 2.3. *„Философия“* от проф. дфн Веселин Петров Петров (ИИОЗ-БАН)

Дисертационният труд *„Онтология на безкрайността: метафизика, физика, математика“* на редовен докторант Йордан Георгиев Янков към Катедра *„Философия“* на Философския факултет при СУ *„Св. Кл. Охридски“* е в обем от 157 стандартни страници и се състои от увод, три глави, всяка от които със съответен брой параграфи, заключение и библиография от 58 заглавия, от които 29 на български и останалите - на английски език.

В дисертационния труд авторът изхожда от разбирането си за необходимостта от интегративно познание, което да свързва постиженията на отделните науки в едно общо цялостно разбиране на взаимовръзката между наблюдаваните феномени в света и мястото на разума в него. Това служи като изходна мотивация на автора за написването на дисертацията. Целта на изследването е чрез анализ на онтологичния статус на безкрайността да се намери обща познавателна основа на хуманитарните и точните науки, а основна задача е да се изясни човешкото познание на безкрайността с помощта на разума. Дисертантът защитава основната теза, че разумът представлява особен тип система със специфична компонентна структура, която го отличава както от неживите, така и от живите системи. Според него тази компонентна структура може да бъде позната само чрез диалектичката логика, която е избрана за основен метод на изследване на безкрайността в тази дисертация. Авторът използва исторически подход към темата, описвайки различните форми, чрез които безкрайността се е мислила през вековете, като се описват най-общите социално-икономически рамки, които са оказали влияние върху мисленето на безкрайността в различните последователни епохи. Последното определя и структурата на самата дисертация.

Първата глава е посветена на схващането на безкрайността в епохата на античността. Тук авторът използва няколко опорни пункта. Първият е свързан с тълкуването на понятието апейрон във философията на Анаксимандър. Вторият опорен

пункт е схващането на питагорейците за числото и първата криза в основите на математиката, като са засегнати противоположните тези на Демокрит и на Анаксагор, както и корените на парадокса в апориите на Зенон. Третият опорен пункт е схващането на Хераклит за безкрайната променливост и противоречивост на всичко. И четвъртият опорен пункт е разбирането на Аристотел за потенциалната безкрайност в противоположност на актуалната, водеща до противоречия.

Втората глава е посветена на епохата на Средновековието и прехода от античността към него. Тук трансформацията на неоплатоническите начала Единно-Ум-Душа в християнската Света Троица: Отец, Син и Свети Дух. Разглежда се и историческата еволюция на християнския свят през късното Средновековие. Особен акцент се поставя върху учението на Николай Кузански и влиянието му върху формирането на съвременния светоглед, на ролята му за развитието на философията и на математиката. Обяснява се тогавашното разбиране как крайният човешки разсъдък познава безкрайния Бог. Подчертава се, че Кузански е предтеча на съвременното познание, свързващо звено между мистичната представа за актуалната безкрайност на християнската религия и съвременното научно понятие за безкрайността.

Първите две кратки глави служат за нещо като увод към третата глава, която изразява същността и патоса на идеите на дисертанта и обхваща по-голямата част от дисертацията. Тя е посветена на идеите на Новото време. Тук в дисертационния труд се предлага нова класификация на човешкото познание през Новото време: конкретна диалектика, абстрактна диалектика и символна диалектика. Първата разглежда света като компендиум от крайни неща, втората изучава света от гледна точка на саморефлектиращия се разум, а последната изучава света чрез отношенията ежду конкретните форми на символите с абстрактно съдържание. Според дисертанта първата се манифестира от емпирицизма, позитивизма и аналитичната философия, втората – от метафизиката, феноменологията и екзистенциализма, и третата – от математиката. Съответно, главата е разделена на три параграфа със съответни подпараграфи, посветени на елементите от посочената класификация.

Конкретната диалектика обхваща както емпиричните научни опити, така и формалнологическите системи, а също и цялата традиция на аналитичната философия и позитивизма, защото всички те са обсебени от идеята за крайното, за конкретното като единствена достоверна реалност. Авторът посочва, че абстрактната диалектика по дефиниция изучава безкрайното. Тя преминава през различни фази на своето развитие, белязани от постиженията на мислители като Декарт, Нютон, Лайбниц, Кант, Фихте,

Шелинг, Хегел. Особено внимание е отделено на символната диалектика. Дисертантът разглежда природата на математическите абстракции и дали те представляват отражение на реалността. Аргументира се, че философията на математиката повтаря идеите на абстрактната диалектика. Разглежда се смисъла и ролята на субекта в математическите абстракции, а също противоречивата същност на числото едновременно като прекъснато и непрекъснато налично битие. Авторът се спира накратко върху антиномиите в наивната теория на множествата, като посочва, че тези антиномии не произлизат от нерестриktivното описание на множествата като колекции от всички възможни обекти, а от некритичното прилагане на истината за познанието на крайните обекти като истина за познанието на безкрайните обекти. Според него невъзможността в математиката, поради закона за непротиворечието, обектите да се разглеждат като единство на противоположности, поражда антиномиите в наивната теория на множествата, но поражда и опити тези антиномии да бъдат заобиколени. Авторът посочва, че всъщност няма много безкрайности, тъй като те противоречат вътре в себе си на самите себе си; има една безкрайност, която може да се дели безкрайно много на безкрайно много безкрайности и крайности. Той смята, че същността на математиката като символна диалектика се разкрива не само в теория на числата и теория на множествата и посочва равенството на Ойлер като пример за това. Разглежда се начина, по който Кантор строи своята теория на множествата. Подчертава се диалектиката като същност на математиката и се дават като примери за това евклидовата геометрия и неевклидовите геометрии, както и теорията на групите и др.

Заключението резюмира постигнатото в дисертацията, а именно, че историческото значение на идеята за безкрайността като базов абстрактен конструкт в развитието на човешката мисъл и възприятието на света, който отразява структурата на системата разум. Съществен резултат от историческата еволюция на понятието за безкрайност е същностната идентичност между математика и диалектика. Набелязват се насоки за бъдещи приложни изследвания, опиращи се на нов методологичен апарат като продукт от така установената идентичност на математика и диалектика.

Приносите на дисертационния труд, които авторът посочва, могат да се изразят по следния начин:

- Разкритата възможност категориите на метафизиката да получат символна математическа интерпретация.
- Диалектико-математическото понятие за безкрайност отваря конкретни възможности пред научното познание като: а) нов физико-математически

модел на Вселената, обединяващ постулатите на квантовата теория на полето и общата теория на относителността в единна теория; б) математическо моделиране на социалните процеси, както и моделиране на естествения интелект върху неорганични носители, т.е. създаване на изкуствен интелект като модел на естествения интелект.

Като критична бележка бих посочил малко неопределения характер на формулираните приноси с смисъл, че не е казано как точно посоченият методологичен подход ще доведе или допринесе за реализирането на съществените научни постижения, за които се претендира, че той би допринесъл.

Авторефератът на дисертацията е в обем от 22 нестандартни (по-големи) страници и отразява пълно и точно текста на самата дисертация. Той отговоря напълно на изискванията за автореферат.

Налице са две публикации по темата на дисертацията, излезли от печат – едната на английски, а другата на български език. Списъкът им е посочен в автореферата.

Ще добавя също, че познавам дисертанта Йордан Янков от няколко години и впечатлението ми за него е за талантлив изследовател, който има амбицията да постигне големи цели.

Нямам съвместни публикации с Йордан Янков и не съм в конфликт на интереси с него.

Заключение: След всичко, изброено по-горе, убедено ще гласувам ЗА присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по философия, професионално направление 2.3. „Философия“, на Йордан Георгиев Янков.

София
30.03.2019 г.

проф. дфн Веселин Петров: